

LUCIANO FLORIDI:
**The Logic of Information: A Theory of Philosophy
as Conceptual Design**

Oxford: Oxford University Press 2019, 272 s.

Luciano Floridi je jedním z nejpozoruhodnějších filosofů současnosti. Toto tvrzení je možné vnímat jako nadnesené, ale rád bych na tomto místě vysvětlil proč. Italský filosof působí na univerzitě jako profesor v Oxfordu na Oxford Internet Institute a jako ředitel v tamní Digital Ethics Lab. Pravidelně se mu daří získávat peníze z grantů firem jako je Google či Facebook. Těžištěm jeho zájmu je filosofie informace, tedy filosofická disciplína, kterou dokázal sám založit a konstituovat. Současně kolem ní postupně vybudoval poměrně široký okruh autorů, kteří jsou schopni společně přispívat do sborníků a kolektivních monografií, jejichž vydávání sám iniciuje. V dějinách filosofie máme poměrně vzácně možnost vidět „otce zakladatele“ přímo v době konstituce takového nového přístupu. V případě Floridiho je tato zajímavost spojená s tím, že nejde o žádný okrajový fenomén, ale že skutečně působí na špičkové vědecké instituci a má značný citační ohlas.

Luciano Floridi je ale také mimořádným systematikem. V době, kdy vyšla jeho kniha *The Philosophy of Information* (publikováno v roce 2011) ohlásil ambiciózní plán celé téma systematizovat, a dokonce popsal dopředu knihy, které mají vytvořit ucelenou tetralogii vztahující se k filosofii informace. Druhým dílem byla *The Ethics of Information* (v roce 2013), v březnu 2019 vyšel třetí díl *The Logic of Information*, který je předmětem naší recenze. Taková systematičnost přitom není nahodilá. Jednotlivé knihy mají charakter na sebe navazujících souborů studií, které byly publikovány v časopisech jako separátní části. Floridii je pak mírně přepracovává a dává dohromady jako ucelený koncept náhledu na filosofii informace jako specifickou filosofickou disciplínu. Mimo tuto tetralogii pak stojí dvě monografie spíše popularizačního charakteru, které jsou ale v budování celého konceptu také důležité, totiž *The Fourth Revolution* z roku 2014, která byla jako první Floridiho kniha přeložená do češtiny. Zcela první knihou celého projektu je spíše náčrtkovitá publikace *Information: A Very Short Introduction* z roku 2010.

The Logic of Information tedy musíme číst na pozadí mimořádně pečlivé a systematické práce, nejde o ojedinelé nebo izolované dílo, které by mělo mít charakter

jistého parciálního výkřiku, ale o něco podstatně hlubšího a náročnějšího. Na osobních stránkách Luciana Floridiho je pak možné vidět diagram, který ukazuje, která kniha co podporuje a čemu tvoří úvod. Kniha, která je předmětem naší recenze, se těsně opírá o *The Philosophy of Information*, jež ale vyšla již před osmi lety, což s sebou nese dva problémy.

První spočívá ve skutečnosti, že Floridi se jako myslitel postupně vyvíjí. Podobně jako Heidegger (2018) píšící *Bytí a čas* (poprvé publikováno v roce 1927) a Heidegger (2004) publikující *Otázky techniky* (pronesené v roce 1953) není tím stejným autorem, a tato dvě díla není možné zcela konzistentně doplňovat a vzájemně obousměrně interpretovat, tak ani Floridi není napříč téměř deseti lety stále tímž myslitelem. Jeho zájmy, důrazy a myšlenky se mění. Dovolíme si tvrdit, že pokud bude v dané oblasti publikovat i za dalších deset let, bude jeho přístup opět trochu odlišný.

Druhý problém, a ten je podstatně významnější, spočívá ve skutečnosti, že se obrací k fenoménu informace, který se dramatickým způsobem přetváří. Informační společnost, ale i technologie, které ji konstituují, se v posledním desetiletí natolik proměnili, že jakkoli má Floridi poměrně konzervativní přístup k tomu, co je to informace a jakým způsobem je nutné kolem ní stavět myšlenkové lešení konstituující celý projekt filosofie informace, musíme vnímat zásadním způsobem dynamicky se transformující substrát, ze kterého Floridi vychází.

Pokud říkáme, že Floridi je konzervativní filosof, je možné to číst ve dvou důležitých dimensích. Předně je konzervativní ve smyslu etickém – jakkoli buduje (na první pohled) zcela nové pojetí filosofie, do jejíhož centra staví informaci, jakkoli do značné míry boří projekt analyticky koncipované logiky jako něčeho neadekvátního k současnému světu, tak stále před sebou bude mít velice konzervativně pojatý návrh, který bude vnímat jako svůj primární cíl ukázat, že promyšlením světa prostřednictvím filosofie informace je možné dojít k podobným závěrům jako v případě „klasických způsobů“ filosofického bádání. Druhou dimensí konzervativnosti, která se u *The Logic of Information* jasně vynořuje, je, že Floridi se snaží být novým (či druhým) Kantem. Nahradiť myšlenkovou strukturu osvícenectví filosofií informace je jistě možný přístup, ale otázkou je, zda se v určité fázi neukáže být příliš formalistický a omezující.

Psát recenzi na *The Logic of Information* je nesmírně náročné především proto, že si autor recenze není příliš jist tím, zda má psát o třetím díle systematicky promyšlené série, nebo o samostatné monografii, kterou je toto dílo také. Oba přístupy s sebou totiž nesou jistá omezení – „metodologické brýle“ –, která je třeba během čtení i reflexe brát v potaz. Pokusíme se o jistý konsenzuální přístup s tím vědomím, že jeden i druhý vyhraněný přístup by mohl vést k jinému uchopení celé problematiky.

Až doposud jsme se vyhýbali překladu názvu knihy a užívali anglický *The Logic of Information*, a nyní je na místě zdůvodnit proč. Druhý díl se totiž jmenuje *The Ethics of Information* a Floridi v něm poznamenává, že není možné již nadále smysluplně uvažovat o informační etice (což je poměrně robustní a seriózní část etiky), ale že je nutné provést zásadní myšlenkový obrat k etice informace. To znamená, že musíme do centra našeho zájmu postavit fenomén informace a uvažovat o tom, jak změní celé uchopení etiky. Nikoli pouze sledovat, jak je etika aplikovaná do určitých oblastí informace, nebo dokonce, jak se to činilo doposud, do oblastí informační společnosti. Nelze již do ní jen řadit partikulární témata jako je plagiátorství, otevřený přístup k informacím, nebo třeba právo na zapomnění. Tato témata jsou jistě důležitá a hodná zájmu, ale etika informace musí mít zásadně odlišné a vyšší ambice.

Stejný problém je nutné vidět také u logiky informace. Floridi ve své knize již tento problém explicitně nezmiňuje, ale při četbě je navýsost zřejmé, že stejný obrat provádí i zde. Nejde mu o to sledovat informační logiku, tedy způsob toho, jak mají být informace strukturované a budované. To znamená organisované tak, aby byly logické. Takový přístup by byl jen málo ambiciózní. Jakkoli jde pro čtenáře neznalého formální logiky o nejnáročnější Floridihovo knihu, *Logika informace* je něčím zcela jiným. Jisté rámování nabízí jednak podtitul *Teorie filosofie jako konceptuálního designu*, ale také název poslední (a jediné) nečíslované kapitoly *Restart filosofie*.

Celá monografie je rozdělena do desíti kapitol, členěných do dvou částí. Každá kapitola má vlastní úvodní shrnutí, které kondenzuje to, co bylo doposud promyšleno a je to nutné pro další pochopení nové kapitoly. Závěr je pak vždy věnován v každé kapitole shrnutí, které představuje sumarizaci myšlenkové argumentace autora. Doslov, onen *Restart filosofie*, je pak jistým překlenovacím mostem, směřujícím k poslednímu dílu série věnovaného politice informace (plánované zřejmě jako nová koncepce Kantova *K věčnému míru*).

Celá plocha knihy je ohraničena 240 stranami vlastního výkladu. Tím, jak autor text koncipuje, je ale nutné říci, že v průměru dvě až tři strany z každé kapitoly jsou vlastně redundantní, určené primárně pro čtenáře, jenž si spíše vybírají jednotlivé kapitoly, než aby četli celou knihu. Floridi, tak jako u celé tetralogie, počítá s tím, že si čtenář bude spíše vybírat jen to, co ho zajímá, co vnímá jako důležité. V knize lze volně přeskakovat a eklekticky z ní vybírat.

Rozsah recenze nám neumožňuje analyzovat všechna témata, která Floridihovo kniha nabízí, ale rádi bychom se zastavili alespoň u dvou – u problematiky epistemických a etických otázek ve vztahu k velkým datům a u vlastního rozvrhu vztahu logiky a konceptuálního designu.

Floridi si klade otázku, jak zkoumáme, vytváříme či měníme objekty, které tvoří naše znalosti. Jako realista pak předpokládá, že je to realita, která poskytuje

data, která člověk přetváří na znalosti. Toto utváření znalostí ale není pasivní proces kopírování, prostého zrcadlení, ale něco mnohem aktivnějšího. Je to spíše jako vaření: jídlo také není dáno jen součtem ingrediencí. Data v realitě jsou ony ingredience, avšak to, co s z nich připravíme za jídlo, v jakém pořadí a jakým způsobem je dokážeme propojit, to je něco mnohem složitějšího a komplexnějšího. Luciano Floridi proto říká, že logika je druhou nejlepší formou strukturace poznání, tou nejlepší formou je konceptuální design, ten tvoří samu esenci filosofie.

Tato kulinářská metafora může být velice pozoruhodná, protože odkazuje k jádru toho, o co Floridimu jde – o reflexi toho, že zde existují nějaké objektivní suroviny (data, fakta) –, ale že jejich transformace a využití je zásadním způsobem proměňuje. Je to aktivní činnost, která mění data ve znalosti, tak jako vaření ingredience v jídlo. V tomto ohledu je logika informace téměř průkopnickým konceptem, zvláště pokud ji vztáhneme ke schopnosti odpovídat na problémy současného informatizovaného světa.

Tím se dostáváme k otázce vztahu epistemických problémů a etiky. Floridi tvrdí: „*Díky ICT vstupujeme do doby zettabytů. Naše generace je první, která získává zkušenosti se zettazaplavou. Tímto slovem označujeme neologismus ukazující na kvalitativní povahu tsunami bytů, které nás zaplavují v našem prostředí*“ (Floridi 2019, s. 103). A dále pokračuje s tím, že tato situace vytváří nové otázky epistemické (jakým způsobem takové množství dat vlastně zkoumat, jak je možné poznávat, když to, co víme, tvoří jen zcela nepatrné části celku) a etické (jak s daty správně zacházet).

Italský filosof vykresluje nesmírně zajímavou situaci v tom slova smyslu, že významně přibližuje etickou a epistemickou otázku. Lze je ale vůbec v takové situaci oddělit? Není problém v tom, že proces poznávání a jednání není možné od sebe oddělit? Pokud bychom toto nazírání spojili s pozicí, kterou dlouhodobě zastává například Marc Johnson (2007), mohli bychom říci, že se Floridimu podařilo najít jednotné pole propojující poznávání a jednání, o což se v náznacích snažil již (nikoliv jistě shodou náhod také ve Floridim editovaném sborníku) v roce 2015 Jean Gabriel Ganascia (2015, s. 66). Je škoda, že tento krok nedokázal dotáhnout a propojit ho s konceptuálním designem.

Floridi ve svém textu zůstal uvězněný tam, kde v předchozí dvou dílech – v mimořádně ambiciózním projektu vedoucím k novým perspektivám uvažování o světě, ale současně zachycen do pasti vlastního implicitního kantovství. Domnívám se, že pokud by dokázal odložit ambici stát se druhým Kantem, mohla by jeho filosofie být ještě odvážnější a zajímavější.

Michal Černý

Literatúra

- FLORIDI, L. (2010): *Information: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- FLORIDI, L. (2011): *The Philosophy of Information*. Oxford: Oxford University Press.
- FLORIDI, L. (2013): *The Ethics of Information*. Oxford: Oxford University Press.
- FLORIDI, L. (2014): *The Fourth Revolution*. Oxford: Oxford University Press.
- FLORIDI, L. (2019): *The Philosophy of Information*. Oxford: Oxford University Press.
- GANASCIA, J. G. (2015): Views and examples on hyper-connectivity. In: *The Onlife Manifesto* (65 – 85). Springer, Cham.
- HEIDEGGER, M. (2004): *Věda, technika a zamyšlení*. Praha: Oikoymenh.
- HEIDEGGER, M. (2018): *Bytí a čas*. Praha: Oikoymenh.
- JOHNSON, M. (2007): *The Meaning of the Body: Aesthetics of Human Understanding*. Chicago: University of Chicago Press.

Michal Černý
Katedra informačních studií a knihovnictví FF MU
Arne Nováka 1
602 00 Brno
Česká republika
e-mail: mcerny@phil.muni.cz
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0384-8974>